

ПЛАТФОРМА 1. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ В КООРДИНАТАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

УДК 61:378

С. Захарін¹, Д. Коваленко²

ndier@mail.ua, kdi75@ukr.net

¹Державний секретар МОН України, Київ

²Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ПІДТРИМКА ДОСТУПУ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із початком повномасштабної військової агресії російської федерації проти України 24 лютого 2022 р. ворожій атаці піддався соціально-економічний устрій України, значних руйнувань та пошкоджень завдано інфраструктурним об'єктам, будівлям суспільно-соціального призначення, серед яких багато закладів вищої освіти. Деякі міста й селища були повністю зруйновані, що змусило жителів цих населених пунктів масово евакуюватися, втікаючи з місць окупації й місць, де ведуться активні бойові дії.

Система вищої освіти України опинилася в нових реаліях функціонування та постали такі питання, які до сьогодні ніхто не вирішував.

Війна негативно впливає на організацію освітнього процесу, це зумовлює потребу в гнучкій трансформації діяльності освітньої сфери на період дії воєнного стану.

В Україні було сформовано засади інституційноправового регулювання освітньої сфери на період дії воєнного стану. Регулювання здійснюється в межах і відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII [1], Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/202210, затвердженого Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX [2], а також згідно з іншими нормативно-правовими актами України.

Створено умови для забезпечення доступу до вищої освіти максимально більшої кількості вступників, з одного боку, та збереження принципу об'єктивності та незалежності системи оцінювання, з іншого [3].

Порядком прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році передбачено:

- проведення вступної кампанії у три сесії – основної, додаткової і спеціальної;
- проведення НМТ, МТНК, МКТ, які засновані на системі незалежного оцінювання;
- можливість складання НМТ, МТНК, МКТ за кордоном - тимчасові екзаменаційні центри створені у 31 країнах світу;
- можливість вступникам із особливо небезпечних територій складати вступне випробування на основі індивідуальної усної

співбесіди, в тому числі дистанційно, включення таких вступників до Квоти-2;

- збереження можливості для вступників, які завершили здобуття базової або повної загальної середньої освіти в закладі освіти на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя після 20 лютого 2014 року, на проходження річного оцінювання, державної підсумкової атестації, отримання документа державного зразка про базову середню освіту або повну загальну середню освіту;

- можливість вступати на контрактну форму навчання на некон'юнктурні спеціальності на основі мотиваційного листа;

- розширення категорій зі спеціальними умовами вступу, які претендують на місця бюджетного замовлення в межах квот або переведення на вакантні бюджетні місця для особливо уразливих в сьогоденні умовах категорій вступників;

- можливість продовження навчання за бюджетні кошти або кошти фізичних та юридичних осіб у магістратурі за аналогічними спеціальностями, здобутими на бакалавраті, для вступників, які зареєстровані на особливо небезпечних територіях тощо.

У зв'язку з тим, що початок широкомасштабної війни прийшовся на період початку проведення атестацій у закладах освіти, а також із закінчення навчального року, було прийнято рішення дозволити закладам освіти:

- для здобувачів освіти невипускних курсів перенести на наступні періоди навчання частину освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик тощо), які не могли бути виконані в дистанційному або змішаному форматі або для цього неможливо було створити необхідні умови з урахуванням ситуації в конкретному закладі освіти. У разі крайньої необхідності можливо достроково завершити 2021/2022 навчальний рік для цієї категорії здобувачів освіти;

- для здобувачів освіти випускних курсів забезпечити виконання навчального плану, зокрема з урахуванням визнання результатів неформальної освіти, провести атестацію

здобувачів та видачу документів про здобуття відповідного рівня освіти. У разі неможливості проведення атестації здобувачів у традиційному форматі, наказом МОН від 21 березня 2022 р. №265 надано дозвіл керівникам ЗВО самостійно визначати форми атестації вищої освіти у 2022 році, наприклад, замінити написання бакалаврської кваліфікаційної роботи атестаційним іспитом;

- випускникам медичних ЗВО, які мали складати КРОКИ, рішенням Уряду за поданням Міністерства охорони здоров'я України їх здача на цей рік відмінена;

- вжити заходів щодо реструктуризації або відтермінування оплати за надання освітніх послуг для осіб, які навчаються за рахунок коштів фізичних або юридичних осіб, за проживання в гуртожитку здобувачів освіти, а також не нараховувати та не стягувати неустойку (пеню);

- активізувати роботу щодо забезпечення права на участь у програмах внутрішньої академічної мобільності усім учасникам освітнього процесу - заклади поінформовано про підстави для реалізації внутрішньої академічної мобільності, гарантії щодо збереження відповідно до укладеного договору про академічну мобільність місця навчання та виплати стипендії згідно із законодавством протягом навчання в іншому закладі вищої освіти України; особливості укладання відповідних договорів про співробітництво між закладами освіти, до яких зараховано здобувачів, та закладами освіти, які знаходяться на території проведення активних бойових дій; порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у вищій та фаховій передвищій освіті;

- надавати академічні відпустки здобувачам першого року навчання з метою полегшення процесу відновлення доступу здобувачів фахової передвищої, вищої освіти до отримання освітніх послуг під час воєнного стану.

- 19 березня 2022 року розпочалася робота щодо переміщення закладів фахової передвищої та вищої освіти з небезпечних регіонів. Наразі переміщено 44 заклади фахової передвищої освіти, 30 закладів вищої освіти, 64 відокремлених структурних підрозділів ЗВО. Проведено наради із керівниками переміщених ЗВО, ЗФПВО, ВСП. Надано підтримку тимчасово переміщеним закладам в частині збільшення квоти-2 на місця державного замовлення (до 40%) під час вступної кампанії.

Зважаючи на те, що в умовах встановленого з 24 лютого 2022 року воєнного стану в Україні, практично неможливо було якісно провести конкурсний відбір науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, керівникам закладів вищої освіти було дозволено розглянути можливість продовження до 31 серпня 2023 року строків трудових договорів (контрактів) з науково-педагогічними працівниками за наявності у них педагогічного навантаження.

Слід також зазначити, що, обсяг державного замовлення в кількісному виразі зберігся, і навіть перевищив на 0,14 %, минулорічний показник [4].

Для створення безпечного освітнього середовища для учасників освітнього процесу з Донецької, Луганської, Херсонської, окремих громад Запорізької й Харківської областей станом на 1 серпня 2022 р. було переміщено (з урахуванням першої хвилі переміщення у 2014 р.) 29 закладів вищої освіти державної, комунальної й приватної форм власності та їх 64 відокремлених структурних підрозділи. З прифронтових територій також було переміщено 40 ЗФПВО державної, комунальної й приватної форм власності та один відокремлений структурний підрозділ ЗФПВО.

Створюється інституційне підґрунтя щодо вжиття заходів для забезпечення захисту учасників освітнього процесу, працівників і майна закладів освіти; проведення в разі потреби евакуації учасників освітнього процесу; забезпечення особливих умов навчання (встановлення індивідуального графіка навчання, надання академічної відпустки тощо) для тих здобувачів освіти, які перебувають у лавах ЗСУ або в підрозділах територіальної оборони, займаються волонтерською діяльністю [6].

Список літератури

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» :Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно аналітичний збірник. Київ 2022. с.358. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analitic.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>

4. Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2021 році : постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 708. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/708-2021-%D0%BF#Text>

5. Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 № 711. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pochatok-navchalnogo-roku-pidchas-diyi-pravovogo-rezhimu-voyennogo-stanu-v-ukrayini-i240622-711>

6. Наказ МОН «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» від 07.03.2022 № 235.